

Sygn. akt III UK 168/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania P. Sp. z o.o. w W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

z udziałem A. B.

o wydanie zaświadczenia w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 20 października 2020 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 27 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 grudnia 2014 r., VIII U (...), Sąd Okręgowy w W. oddalił odwołanie wnioskodawcy P. Sp. z o.o. z siedzibą w W. (wnioskodawca) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. (organ rentowy) z 31 lipca

2013 r., w których odmówiono wydania zaświadczenia dotyczącego ustawodawstwa właściwego potwierdzającego, że zainteresowana A. B. w okresie wykonywania pracy na terytorium Francji podlegała polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

W wyniku apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 6 października 2016 r., III AUa (...), zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że zobowiązał stronę pozwaną do wydania zaświadczenia potwierdzającego, że zainteresowana podlegała polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych w czasie wykonywania pracy na terenie Francji. Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca prowadził w Polsce normalną działalność w rozumieniu art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004 Nr 166, s. 1; dalej jako rozporządzenie nr 883/2004) w związku z art. 14 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009 Nr 284, s. 1; dalej jako rozporządzenie nr 987/2009). Tym samym po stronie wnioskodawcy zachodzą przesłanki warunkujące wydanie zaświadczenia A1.

Sąd Najwyższy wyrokiem z 15 maja 2018 r., II UK 129/17 (LEX nr 2555738), na skutek rozpoznania skargi kasacyjnej organu rentowego uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w [...]. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego. W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że decyzja organu rentowego, wydana w odniesieniu do zainteresowanej, opierała się na dwóch podstawach. Zgodnie z pierwszą z nich, wokół której skoncentrowało się postępowanie sądowe i ustalenia dokonane przez Sąd drugiej instancji, pracodawca delegujący nie prowadził normalnie swojej działalności gospodarczej na terytorium Polski. Natomiast drugą podstawą wydania decyzji, której nie rozważał Sąd drugiej instancji, nie czyniąc w tym zakresie żadnych ustaleń, było niepodleganie zainteresowanej nieprzerwanie przez miesiąc ustawodawstwu polskiemu. Tym samym niespełniony został warunek delegowania określony w art. 14 ust. 1 rozporządzenia 987/2009, a powołany przepis

rozporządzenia 987/2009 został zastosowany przez Sąd drugiej instancji do nieustalonego w sprawie stanu faktycznego, co uzasadniało uwzględnienie skargi organu rentowego i uchylenie zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny w (...), po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 27 września 2018 r., III AUa [...], oddalił apelację i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, z materiału dowodowego wynika, że zainteresowana nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu w Polsce, nie podlegała także ubezpieczeniu zdrowotnemu jako członka rodziny. Oznacza to, że zainteresowana bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia u wnioskodawcy nie podlegała ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego, co wskazuje na brak podstaw do wydania zaświadczenia A1 potwierdzającego objęcie pracownika delegowanego krajowym systemem ubezpieczeń społecznych.

Wnioskodawca zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości i wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz o zasądzenie kosztów postępowania. Wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 w związku z 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009, przez ich niezastosowanie wskutek nieprawidłowej wykładni przesłanki bezpośredniego podlegania przez pracownika przed oddelegowaniem ustawodawstwu państwa, w którym pracodawca ma siedzibę, czego następstwem było przyjęcie, że zainteresowana nie podlegała bezpośrednio przed oddelegowaniem polskiemu ustawodawstwu w zakresie systemu zabezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy okazała się zasadna.

W myśl art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, osoby, do których stosuje się rozporządzenie, podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego, zaś stosownie do art. 11 ust. 2 lit. a, osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega

ustawodawstwu tego państwa członkowskiego. W przepisach tych ustanowiono dwie zasady koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego: podlegania jednemu ustawodawstwu oraz podleganiu ustawodawstwu miejsca wykonywania pracy. Wyjątek od drugiej z tych zasad przewidziany został w art. 12 rozporządzenia nr 883/2004, który przewiduje podleganie przez pracownika ustawodawstwu państwa, w którym pracodawca oddelegowujący prowadzi normalną działalność, pod warunkiem, że przewidywany czas takiej pracy nie przekracza 24 miesięcy i że osoba ta nie jest wysłana, by zastąpić inną delegowaną osobę. Stosownie zaś do art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009, do celów stosowania art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, osoba, która wykonuje działalność jako pracownik najemny w państwie członkowskim w imieniu pracodawcy, który normalnie prowadzi tam swoją działalność, a która jest delegowana przez tego pracodawcę do innego państwa członkowskiego, oznacza także osobę zatrudnioną w celu delegowania jej do innego państwa członkowskiego, pod warunkiem, że osoba ta bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że podleganie ustawodawstwu państwa członkowskiego (państwa wysyłającego) w rozumieniu art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 nr 883/2004 oznacza posiadanie statusu osoby ubezpieczonej na podstawie ustawodawstwa tego państwa członkowskiego, czyli - w przypadku Polski - spełnianie kryteriów wymaganych do objęcia ubezpieczeniem społecznym na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm., dalej jako ustawa systemowa) lub ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1373 ze zm., dalej jako ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej). Innymi słowy, pojęcie to utożsamiano z istnieniem tytułu do objęcia ubezpieczeniem społecznym lub zdrowotnym (wyrok Sądu Najwyższego z 6 sierpnia 2013 r., II UK 116/13, OSNP 2014 nr 5, poz. 73). Pogląd ten nie znalazł akceptacji w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 25 października

2018 r., w sprawie C-451/17, „Walltopia” AD przeciwko Direktor na Teritorialna direksia na Natsionalnata agentsia za prihodite - Veliko Tarnovo (EU:C:2018:861). Trybunał Sprawiedliwości w wyroku tym podkreślił, że art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, należy interpretować w ten sposób, że pracownika zatrudnionego w celu oddelegowania do innego państwa członkowskiego należy uznać za osobę, która bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca w rozumieniu art. 14 ust. 1 nr 987/2009, nawet jeśli pracownik ten nie miał statusu osoby ubezpieczonej na podstawie ustawodawstwa tego państwa członkowskiego bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia, o ile w tym momencie pracownik miał miejsce zamieszkania we wspomnianym państwie członkowskim, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego. Wyjaśniono przy tym, że przepisy tytułu II rozporządzenia nr 883/2004, do których zalicza się jego art. 11-16, mają jedynie na celu określenie ustawodawstwa krajowego mającego zastosowanie do osób objętych zakresem zastosowania tego rozporządzenia. Ich celem nie jest ustalenie warunków, od których zależy istnienie uprawnienia lub obowiązku przystąpienia do systemu zabezpieczenia społecznego lub do takiego czy innego działu tego systemu. Trybunał Sprawiedliwości przyjął zatem, że podlegania ustawodawstwu państwa członkowskiego nie należy wiązać ze spełnieniem warunków do objęcia jednym z tytułów funkcjonujących w krajowym systemie zabezpieczenia społecznego. Pojęcie to należy wyklądać na podstawie przepisów koordynacyjnych, z uwzględnieniem, że każda inna osoba, do której nie mają zastosowania przepisy art. 11 ust. 3 lit. a-d rozporządzenia nr 883/2004, podlega ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, bez uszczerbku dla innych przepisów wspomnianego rozporządzenia, gwarantujących jej świadczenia na podstawie ustawodawstwa jednego lub kilku innych państw członkowskich (art. 11 ust. 3 lit. e rozporządzenia nr 883/2004) (wyroki Sądu Najwyższego: z 10 kwietnia 2019 r., II UK 602/17, LEX nr 2642771; z 31 października 2018 r., II UK 331/17, OSNP 2019 nr 5, poz. 65).

W tej sytuacji Sąd Najwyższy musiał pominąć art. 398²⁰ k.p.c., zgodnie z którym Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa

dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy; nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Z punktu widzenia prawa unijnego niedozwolone jest bowiem, by Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą skargę był związany wykładnią art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 przyjęta swoim wcześniejszym wyroku kasatoryjnym (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 5 kwietnia 2016 r., C-689/13, *Puligienica Facility Esco SpA*, EU:C:2016:199, pkt 38; z 15 stycznia 2013 r., C-173/09, *Georgi Ivanov Elchinov przeciwko Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa*, EU:C:2010:581, pkt 30).

Uwzględniając powyższe rozważania, uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 przez przyjęcie, że brak tytułu do ubezpieczenia na podstawie przepisów ustawy z systemowej czy ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej przed delegowaniem do pracy we Francji oznacza, że zainteresowana nie była osobą, która bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlega już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jej pracodawca.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.